

University of Groningen

Pre- and post-treatment malnutrition in head and neck cancer patients

Jager-Wittenaar, Harriëtte

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2010

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Jager-Wittenaar, H. (2010). *Pre- and post-treatment malnutrition in head and neck cancer patients*. [Thesis fully internal (DIV), University of Groningen]. [s.n.].

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Dankwoord

Met het verschijnen van dit proefschrift is mijn promotietraject afgesloten. Op deze periode kijk ik met ontzettend veel plezier terug! In de afgelopen 6 jaren heb ik me echt kunnen verdiepen in het fenomeen ondervoeding, bij een zeer boeiende patiëntengroep.

Gedurende het promotietraject heb ik met veel mensen plezierig samengewerkt en hebben veel mensen mij geholpen. Graag wil ik iedereen die heeft bijgedragen aan de totstandkoming van mijn proefschrift dan ook heel hartelijk bedanken!

Een aantal mensen wil ik in het bijzonder bedanken, te beginnen met mijn promotoren, oftewel mijn 'dreamteam'.

Prof. dr. J.L.N. Roodenburg, beste Jan, ik weet nog als de dag van gisteren hoe onze onderzoekssamenwerking begon. In 2003 mailde je mij met de mededeling dat je had vernomen dat ik graag onderzoek wilde doen. "Fantastisch!" vond je dit. Ik had me geen enthousiastere reactie kunnen wensen. Jouw enthousiasme heeft me in het gehele onderzoekstraject erg geïnspireerd.

Je expertise als kaakchirurg-oncoloog was essentieel in alle fasen van het onderzoek. Maar daarnaast waren je helikopterview, je klinische blik, je luisterend oor en je relativeringsvermogen, alles gehuld in een flinke dosis humor, voor mij erg belangrijk! Als er 'beren op de weg kwamen' zorgde je er wel voor dat ze snel weer verdwenen.

Een van de hoogtepunten was het gezamenlijke congresbezoek met Pieter in Toronto!

Ik wil je heel hartelijk bedanken voor alles wat je voor me hebt gedaan en in het bijzonder voor het vertrouwen om mij zonder wetenschappelijke vooropleiding promotieonderzoek te laten doen. Ik hoop dat we het onderzoek naar ondervoeding bij hoofd-halskankerpatiënten nog lang mogen voortzetten.

Prof. dr. P.U. Dijkstra, beste Pieter, je hebt mij met je heldere uitleg wegwijis gemaakt in het land van de methodologie en statistiek, wat zelfs in een 'statistisch artikel' heeft geresulteerd! Ik ben je erg dankbaar voor alle tijd die je in mijn begeleiding hebt gestoken. Van je kritische opmerkingen bij de manuscripten heb ik veel geleerd. Daarnaast hebben je humor en relativeringsvermogen me altijd gauw opgebeurd als ik even een 'dipje' had. Je met het beroemde zakmes geschildte appels hebben daarbij positief bijgedragen aan mijn eigen voedingstoestand!

Prof. dr. A. Vissink, beste Arjan, onze samenwerking begon met het schrijven van een hoofdstuk over smaak- en reukstoornissen. Ik had destijds niet kunnen bedenken dat je niet lang daarna mijn promotor zou worden! Je kritische vragen op het gebied van (onder)voeding en methodologie en je interesse voor voeding waren erg inspirerend. Voor al je hulp tijdens het onderzoek, inclusief je 'reviewersblik' en de prettige samenwerking wil ik je heel hartelijk bedanken.

Dr. R.P. van Oort, beste Rob, onze samenwerking is begonnen met de CBO-richtlijn Mondholte-orofarynxcarcinoom, waarbij je al gauw in de gaten had dat ik geïnteresseerd was in het doen van onderzoek. Ik wil je heel hartelijk bedanken voor je enthousiasme en inzet bij de totstandkoming van ons onderzoek.

Ook wil ik je graag bedanken voor je hulp bij het beoordelen van de gebitstoestand en het analyseren van de gebitsgegevens. Ik vond het erg leuk om een kijkje te nemen in de keuken van de tandarts.

Patiënten zijn uiteraard onmisbaar bij het uitvoeren van klinisch onderzoek. Alle patiënten die bereid waren om mee te werken aan de verschillende studies wil ik dan ook heel hartelijk bedanken. Ik heb veel waardering voor het feit dat u allen, in de zware tijd van ziekte en behandeling, toch de tijd en moeite heeft genomen om mee te doen aan wetenschappelijk onderzoek.

De leden van de beoordelingscommissie, **prof. dr. R. de Bree**, **prof. dr. J.A. Gietema** en mw. **prof. dr. ir. E. Kampman**, graag wil ik u heel hartelijk bedanken voor de kritische beoordeling van het manuscript.

Een paramedicus laten promoveren is niet de normaalste zaak van de wereld. Echter, voor de afdeling Kaakchirurgie lijkt dit bijna traditie te worden. **Prof. dr. L.G.M. de Bont**, **dr. F.K.L. Spijkervet** en **dhr. R.M. Rolvink**, ofwel het dagelijks bestuur van de Kaakchirurgie, ik wil u allen heel hartelijk bedanken dat u mij de mogelijkheid heeft geboden om promotieonderzoek binnen de afdeling Kaakchirurgie te doen. Ook ben ik erg dankbaar voor de kansen die ik heb gekregen om onze onderzoeksresultaten nationaal en internationaal te presenteren en daar waar nodig internationaal kennis te 'halen'. Vanaf de eerste minuut heb ik me erg thuis gevoeld bij de Kaakchirurgie en ik hoop dat we het onderzoek naar ondervoeding bij hoofd-halskankerpatiënten de komende jaren op dezelfde prettige wijze kunnen voortzetten.

De prettige sfeer op de afdeling wordt uiteraard ook bepaald door de collega's. Alle **stafleden, onderzoekers, arts-assistenten (i.o.), polikliniekmedewerkers, mondhygiënist** en alle **(oud-)kamergenoten van de voormalige flexkamer van de Kaakchirurgie** wil ik dan ook graag hartelijk bedanken voor de gezelligheid en interesse in mijn onderzoek. Hoewel ik als paramedicus een beetje een vreemde eend in de bijt was heb ik me nooit een vreemde een in de bijt gevoeld.

Mw. H. van der Lei-Groenewegen, beste Hester, bedankt voor alle gezellige momenten, niet alleen die op de derde verdieping en bij de koffiëcorner op de Radiotherapie, maar zeker ook die tijdens de treinreizen naar Utrecht voor de CBO-richtlijn en onze overnachting in Utrecht.

Mw. J.M. Baldi-Ekelhoff, beste Judith, bedankt voor je gezelligheid en mental support.

Mw. dr. M.A. Stokman, beste Monique, bedankt voor alle tips en adviezen die je me hebt gegeven, daar was ik erg blij mee.

Mw. M. Popma, beste Madelon, het is alweer even geleden dat we kamergenootjes waren, maar ik vond het een leuke tijd.

Mw. M. Hoff, beste Margriet, bedankt voor je betrokkenheid en niet te vergeten je 'stiekeme' foto's!

Met gezelligheid kom je er natuurlijk niet alleen. Gelukkig kon ik ook altijd een beroep doen op verschillende mensen.

Dhr. H.B. de Jonge, beste Harrie, bedankt dat je me altijd snel kon helpen, niet alleen met administratieve en ICT-gerelateerde zaken, maar bijvoorbeeld ook met het snel vervangen van een lege batterij zodat ik weer verder kon met mijn metingen.

Mw. N.E. Jaeger, mw. L. Kempers, mw. K. Wolthuis, mw. D.V. Barelds en **mw. S. Wiersema**, beste Nienke, Lisa, Karin, Debby en Fieke, hartelijk dank voor jullie ondersteuning en prettige samenwerking.

Mw. C.H. Hagenus, mw. J.A. van den Akker, mw. E. Wartena, mw. H.C. Bouma, mw. K.E. Kreeft, beste Corriet, Jenny, Esther, Hilde en Karien, bedankt voor jullie enthousiaste medewerking bij de verschillende studies.

Alle **dames van de zorgadministratie van de polikliniek Kaakchirurgie** wil ik graag bedanken voor het opvragen van de statussen.

Mw. R.J.M. Dopheide, beste Rachel, graag wil ik je heel hartelijk bedanken voor je inspanningen als voormalig leidinggevende bij de totstandkoming van mijn promotietraject. Je was vanaf het begin erg enthousiast en betrokken, waar ik je erg dankbaar voor ben. Ik vind het erg leuk dat je nu zelf ook deel uitmaakt van de hoofd-halsoncologische zorg!

Dhr. L.A.M. van Zoggel en **mw. drs. M.R.M. Felten**, beste Bert en Marja, als voormalige en huidige leidinggevende hebben jullie mij en mijn promotietraject overgenomen. Ik wil jullie graag bedanken voor jullie medewerking ten aanzien van mijn detachering bij de Kaakchirurgie. Hierdoor heb ik dit promotietraject, ondanks de reorganisatie, kunnen afmaken.

Prof. dr. B.F.A.M. van der Laan en **prof. dr. J.A. Langendijk**, ik wil u beiden hartelijk danken voor de enthousiaste participatie in de verschillende studies.

Dr. J. Pruim, hartelijk dank voor uw enthousiaste medewerking aan de LISAH-studie.

Dr. H. Groen, beste Henk, hartelijk dank voor al je hulp bij het formuleren van de aanvragen en het verkrijgen van de subsidies voor de verschillende studies.

Prof. dr. P.J.J. Sauer, ook u wil ik hartelijk bedanken voor uw hulp en suggesties en de beoordeling van de subsidieaanvraag voor de LISAH-studie.

Mw. M.E. Duits en **mw. E.R. Baldal**, beste Marianne en Rebecca, hartelijk dank voor al jullie medewerking bij de inclusie van patiënten en het opvragen van statussen.

Dr. J.G.A.M. de Visscher, **mw. K. Rozema** en **mw. W. van Abbema**, beste Jan, Klaske en Wilma, hartelijk dank voor jullie enthousiaste participatie in de LISAH-studie.

Alle **medewerkers van de Nucleaire Geneeskunde** wil ik graag bedanken voor alle vriendelijke medewerking bij het plannen en uitvoeren van de DEXA scans.

(Oud-)medewerksters van de Patiëntenservice Radiotherapie, beste Antje, Hilda, Janneke, Janny, Jeanet en Tea, hartelijk dank voor feit dat ik jullie ondanks jullie eigen drukte toch heb mogen bestoken met logistieke vragen ten behoeve van de LISAH-studie.

Mw. drs. M.E.M.C. Christianen, beste Miranda, bedankt voor de prettige samenwerking. De ‘concurrentie’ ten aanzien van het includeren van patiënten heeft onze samenwerking niet in de weg gestaan!

Dr. F.R. Burlage, **dr. H.P. Bijl** en **mw. drs. O. Hoegen**, beste Fred, Henk en Olga, bedankt voor jullie medewerking bij de patiënteninclusie ten behoeve van de LISAH-studie.

Ook de **dames van de medische administratie van de Radiotherapie** wil ik graag bedanken voor het opvragen van de medische statussen.

Dr. M.J.H. Witjes en **dr. K.P. Schepman**, beste Max en Kees Pieter, bedankt voor de prettige samenwerking in de hoofd-halsoncologische zorg.

Alle verpleegkundigen, voedingsassistenten en medewerksters van de zorgadministratie van de verpleegafdelingen A1VA, D2VA en L4VA wil ik graag bedanken voor de prettige samenwerking ten behoeve van de LISAH-studie.

Mw. S. Bunschoek, beste Sophie, ook jou wil ik bedanken voor de logistieke afstemming in het kader van de LISAH-studie.

Mw. S. Keizer, beste Sanne, bedankt voor het aankondigen van de geplande opnames van de TLE-patiënten.

Dhr. P.A.M. Nijkrake, hartelijk dank voor uw bereidheid om een onderzoeksruimte namens de afdeling Revalidatie ter beschikking te stellen. Ik zou niet weten waar ik de metingen anders had moeten doen.

De **dames van de zorgadministratie van de Polikliniek Revalidatie** wil ik graag bedanken voor de gastvrijheid op de poli.

De **Radiotherapie Zwolle** wil ik graag bedanken voor het zo nu en dan faciliteren van een onderzoeksruimte.

Dr. G. Dijkstra, beste Gerard, hartelijk dank voor je enthousiaste participatie in de LISAH-studie. Omdat de subsidiëring van de serologische bepalingen pas in de eindfase van het promotietraject is rondgekomen valt dit gedeelte van de LISAH-studie buiten dit proefschrift. De komende maanden krijgt dit zijn vervolg!

Dhr. H. Breukelman, mw. dr. J. Westra en dhr. J. Bijzet, hartelijk dank voor al uw hulp en ondersteuning ten aanzien van de serologische bepalingen.

Mw. J.H. Kuipers en mw. S. Huitema, beste Sietske en Jolanda, jullie zijn mijn directe collega's in de patiëntenzorg. Ik wil jullie heel hartelijk bedanken voor de prettige samenwerking. Ons team is 'klein maar fijn'! Dankzij jullie kon ik me ook in drukke tijden in de patiëntenzorg focussen op onderzoek.

Alle **collega's van de Sectorondersteuning Sector Oncologie** en **dr. J.W. Hesselink** wil ik heel erg bedanken voor alle interesse in mijn onderzoekstraject. Op de boot naar Schiermonnikoog is dankzij jullie de promotiedatum 8-9-'10 ontstaan... en het is gelukt!

Collegadiëtisten van Sector B, graag wil ik jullie bedanken voor jullie medewerking om het LISAH-onderzoek binnen het zorgtraject hoofd-halsoncologie te kunnen laten plaatsvinden.

De **overige collegadiëtisten uit het UMCG** wil ik bedanken voor de belangstelling voor mijn onderzoeksactiviteiten. Daarnaast heb ik ook dankbaar 'gebruik' van jullie gemaakt om te oefenen met de nutritional assessment-metingen. **Mw. L.G. Swart**, beste Linda, bedankt voor je instructies.

De **collega's uit diëtetiek(Neder)land** wil ik bedanken voor ieders enthousiasme en belangstelling voor mijn onderzoeksactiviteiten. Er is na vandaag weer een gepromoveerd diëtist bijgekomen!

Mw. N. Doornink en mw. A. van Stijgeren. Beste Niki, zoals je ziet: je staat inderdaad in het Dankwoord! Maar volkomen terecht. Je hebt me niet alleen 'gevoerd' met nieuwe artikelen, maar vooral met je droge humor en gezelligheid!

Beste Ans, ons eerste gezamenlijk geschreven hoofdstuk 'Voeding en diëettherapie' in de richtlijn 'Mondholte-/orofarynxcarcinoom' bleek achteraf ook een belangrijke stap richting mijn promotieonderzoek. Ik heb niet alleen genoten van onze samenwerking, maar ook van de 'jaarlijkse' dagen die we met Niki op stap zijn geweest. Niki en Ans, ik hoop dat we deze gezellige 'culturele bijscholing' de komende jaren voortzetten!

Mw. S. Huitema en **mw. dr. M. van Rijn**, beste Sietske en Greet. Jullie treden op als (ik citeer Sietske) “komisch duo”. Ik vind het ontzettend leuk dat jullie naast me staan als paranimfen! Maar daarnaast hadden jullie ook een belangrijke rol in mijn onderzoekstraject, namelijk het geven van inhoudelijke feedback. Daar wil ik jullie ook graag voor bedanken!

Trotse **pap en mam**, bedankt voor jullie onvoorwaardelijke steun en de vrijheid die jullie me altijd hebben gegeven.

Lieve Harold, vanaf dag één was je vol trots en je hebt me altijd aangemoedigd mijn ambities te realiseren. Niets was jou daarbij teveel. Je onvoorwaardelijke liefde, je steun en je humor hebben er voor gezorgd dat ik dit intensieve traject heb kunnen doorlopen. Daarnaast heb je me met je inlevingsvermogen en je interesse voor voeding en de medische wereld ook inhoudelijk kunnen helpen. Lieve Harold, ik hou van je en geniet elke dag van ons samenzijn. Dit proefschrift draag ik aan jou op!

